

DERS 1: DERS TANITIMI VE SOSYOLOJİK BAKIŞ

ÖĞRETİM ÜYESİ: DOÇ. DR. ONUR GÜNEŞ AYAS

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ BÖLÜMÜ

ÖZGEÇMİŞİM

- 1981 yılında Edirne’de doğdum. Evli ve bir çocuk babasıyım.
- İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde Lisans, Sosyoloji bölümünde yüksek lisans ve doktora eğitimimi tamamladım.
- Müzik sosyolojisi çalışmalarımı desteklemek amacıyla, Bakırköy Türk Musikisi Vakfı Konservatuari’nı bitirdim. Fırsat buldukça amatör icracı olarak müzik yapıyorum. Etnomüzikoloji Derneği’nin kurucu üyesiyim.
- Uzun yıllar çeşitli yayınevlerinde çevirmen ve editör olarak çalıştım. Tarih, felsefe, siyaset ve sosyoloji alanında İngilizce’den Türkçe’ye yirminin üzerinde kitap tercüme ettim.

ÖZGEÇMİŞİM

2012 yılından beri Yıldız Teknik Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri bölümünde çalışıyorum. Lisans ve lisans üstü düzeyde verdiğim dersler şunlardır:

- Sosyolojiye Giriş,
- Toplumsal Yapılar ve Tarihsel Dönüşümler,
- Siyasal İdeolojiler,
- Müzik Sosyolojisi,
- Kültürel Kuram,
- Tarihsel Sosyoloji,
- Postmodernliğin Sosyolojisi.

ÇALIŞMA ALANLARIM

- Müzik Sosyolojisi, Kültür Sosyolojisi, Tarihsel Sosyoloji, Türk Modernleşmesi, Edebiyat Sosyolojisi.
- Saydığım alanlarda pek çok uluslararası ve ulusal hakemli dergide Türkçe ve İngilizce makalelerim yayınlandı. İlginizi çeken makalelerimin tam metin pdf'lerine academia sayfamdan ulaşabilirsiniz.
- <https://yildiz.academia.edu/OnurGunesAyas>

Yayımlanmış Telif Kitaplarım

- Dostoyevski'de Batı Sorunu: Rus Ruhu ve Evrensellik (2010)
- Musiki İnkılabı'nın Sosyolojisi: Klasik Türk Müziği Geleneğinde Süreklilik ve Değişim (2014)
- Barbar Batı: Bir Aimé Césaire Kitabı (2015)
- Müzik Sosyolojisi: Sorunlar-Yaklaşımlar-Tartışmalar (2015)
- Müziği Boğan Gürültü: İdeolojinin Kıskaçındaki «Musiki» (2018)
- Müzik Sosyolojisi: Kuramsal Bir Giriş (2019)

Yayımlanmış Çeviri Kitaplarımdan Seçmeler

- Modern Ortadoğu Tarihi (1453-2015)-James L. Gelvin
 - Modern Türkiye Tarihi-Carter V. Findley
 - Dante ve İslam-Miguel Asin Palacios
 - İlk Yunan Filozoflarında Tanrı Düşüncesi-Werner Jaeger
 - Modern Tarihçiliğin Klasik Temelleri-Arnaldo Momigliano
 - Dostoyevski'nin Batı Eleştirisi-Bruce K. Ward
 - Erken Modern Osmanlılar-Virginia Aksan & Daniel Goffman
 - Konstantinopol: Bir İmparatorluğun Doğuşu-Harold Lamb
 - Demokrasi Modelleri: Otuz Altı Ülkede Yönetim Biçimleri ve Performansları-Arend Lijphard
- Dersle ilgili her tür sorunuz için e-posta adresim oayas@yildiz.edu.tr ve gunesayas@gmail.com
 - Ofis adresim: Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü AZ-25

DERSE DAİR

- Ana ders malzemesi, büyük ölçüde Macionis'in Sosyoloji adlı kitabını esas alan ders sunumlarıdır. Bildiğiniz gibi Nisan'dan sonra eğitim esaslarıyla ilgili yeni kararlar alınabilir. Bunu da dikkate alarak, sınavların birine veya her ikisine, yardımcı ders kitabıyla (Johann Hari-Çalınan Dikkat) ilgili yorum soruları eklenmesi veya ödev verilmesi düşünülmektedir. Şu anki duruma göre bir vize ve bir final sınavı yapılacaktır. Vize ve finalin ortalamaya etkisi, sırasıyla % 60 ve % 40 şeklinde olacaktır. Öğrencilerin derse hazırlıklı gelmesi, uzaktan eğitim derslerinde kameralarını açması ve dersteki tartışmalara katılması beklenmektedir.

DERS İÇERİĞİ

1. Sosyolojik Bakış
2. Sosyolojide Temel Kuramsal Yaklaşımlar
3. Klasik Sosyoloji: Kurucu Babalar
4. Sosyolojik Araştırma
5. Kültür ve Toplum
6. Toplum Tipleri
7. Sosyalizasyon
8. Gündelik Hayatta Sosyal Etkileşim
9. Sosyal Gruplar
10. Toplumsal Tabakalaşma ve Toplumsal Cinsiyet
11. Din Sosyolojisi
12. Siyaset Sosyolojisi
13. Sosyal Değişme
14. Genel Değerlendirme

DERS MATERYALLERİ

- Ana ders materyali dinlemekte olduğunuz dersler, Macionis'in «Sosyoloji» kitabının ilgili bölümleri ve ders sunumlarıdır. Ayrıca yardımcı ders kitabı olan Çalınan Dikkat'i (Johann Hari) her öğrencinin dönem sonuna kadar okuması ve derste öğrendiği bilgiler ışığında yorumlaması beklenmektedir.
- Hari, son yıllarda bir şeylere odaklanmakta ne kadar zorlandığını fark ettiğinde suçu önce kendisinde aramış. Ama sonra aslında çoğu insanın aynı sorundan muzdarip olduğunu görmüş. Böylece meseleyi araştırmaya, uzmanlarla görüşmeye başladığında çok daha derin ve kapsamlı nedenlerin söz konusu olduğunu keşfetmiş. Hari bu nedenleri detaylarıyla ele almanın yanı sıra, dikkatimizi geri kazanmanın yollarına kafa yoruyor. Bireysel çabaların, yani sırf kendi hayatlarımızda birtakım değişiklikler yaparak sorunu çözmeye çalışmanın ancak bir yere kadar etkili olabileceğini vurgulayan Hari, “dikkatimizi bizden çalan kuvvetlerle kolektif olarak yüzleşip onları değişime zorlamamız gerektiğini” belirtiyor. Bunun ise acil bir mesele olduğunu, çünkü dikkati dağılmış bir toplumun, önündeki en önemli sorunlara bile odaklanamayacağını ve çözüm üretemeyeceğini söylüyor..

BİRKAÇ EK OKUMA ÖNERİSİ

- **1) Anthony Giddens- Sosyoloji:** Yüzyılımızın en büyük sosyologlarından biri tarafından kaleme alınan bu ders kitabı ise teoriye daha meraklı olanların ve sosyal bilimler alanında en azından başlangıç düzeyinde bir birikime sahip olanların daha rahat faydalanabilecekleri bir eser. Yeri geldikçe bu kitaptaki belli bölümlere de referans vereceğiz.
- **2) Sosyolojik Düşünmek- Zigmunt Bauman:** Bauman'ın kitabı aslında klasik anlamda bir ders kitabı değildir. İsimlerden ve tanımlardan bahsetmek ve sürekli yapılan çalışmalara referans vermek yerine sosyolojik düşünmenin zevkini akıcı bir metinle ve tartışmacı bir üslûpla okura yansıtmayı amaçlayan bir kitap bu.
- **3) Wolfgang Korn-Normal Nedir? Neden Bütün İnsanlar Hem Aynı Hem de Farklıdır?:** Bu, aslında bir çocuk kitabı olarak yazılmış, ama bence yetişkinlere de hitap ediyor. Kültürel çeşitlilik hakkında çok ilginç bilgiler içeren bu eğlenceli kitap, bize normal kavramının nasıl toplumdan topluma değiştiğini mükemmel bir şekilde anlatıyor.

OKUMA ÖNERİLERİNE DEVAM

- **7. Arthur Asa Berger- Durkheim Öldü!:** Klasik sosyolojik kuramın önde gelen isimlerini bir kapalı oda polisiyesi içinde bir araya getiren çok eğlenceli bir kitap. Sherlock Holmes ve Watson bir yandan katili bulmaya çalışırken bir yandan da sosyal kuramcılarının fikirlerini, hayatlarını ve tutkularını bizzat kendi ağızlarından dinliyor. Sıradışı bir giriş kitabı. Ama sanırım baskısı kalmamış durumda.
- **8. Eric Scheurman- Göğü Delen Adam:** Yerlileri modern insanın perspektifinden çok dinledik, bu kitap ise bir yerlinin gözünden kendini sömürgeleştirmeye gelen modern insanın portresini sunuyor. Bizim üstünlük olarak gördüğümüz medeniyet başarılarımızın onun gözünde acınası şeyler olduğunu görmek ilginç. Modern toplumu ötekinin gözünden görmek için harika bir kitap.

DERS 1 SOSYOLOJİK BAKIŞ

- **Sosyoloji**, en genel anlamda **insan toplumunun sistematik incelenmesi** olarak tanımlanır.
- Sosyoloji, insan dünyası hakkında bir düşünme biçimidir. Yani arzuları, düşünceleri, inançları, değerleri olan özneler, bu bilimin nesnesi konumundadır.
- Her insan toplum içinde yaşadığı için bir şekilde toplum hakkında bir düşünce ve bilgi sahibidir. Dolayısıyla sosyolojinin hammaddesi sıradan insanın yaşadığı deneyimlerdir. Sosyolog sıradan insanla aynı deneyimleri paylaşır.

Sosyolojik sorunlar hakkında herkes konuşabilir

- Başkalarıyla birlikte yaşamak için hepimiz toplumla ilgili belli bilgilere ihtiyaç duyarız. Dolayısıyla toplum hakkında belli bilgilere sahip olmak için sosyolog olmaya gerek yoktur. Örneğin sosyologların normlarla ilgili yaptığı araştırmaların ve kullandıkları kavramların hiçbirini bilmesek bile bir düğüne giderken ne giyilmesi ve orada nasıl davranılması gerektiğini biliriz. Eşimizi veya işimizi seçerken de toplum hayatına ilişkin çeşitli bilgilere başvururuz. Muhtemel eşimizle veya işimizle ilgili araştırmalar yaparız. **Sosyolojinin fizik ya da astronomi gibi gündelik deneyimimiz içine girmeyen bilimlerden temel farklarından biridir bu.** Örneğin fizikle ilgisi olmayan sıradan bir insana yüksek enerjili bir fotonun atom çekirdeği tarafından emilmesinden ne anladığını sorun, muhtemelen soruyu bile anlamadığını söyleyecektir. Ama aynı insana evliliklerin boşanmayla sonuçlanmasının toplumsal sebeplerini sorun, dakikalarca konuşabilir.

EN İYİ SOSYOLOGLAR BERBERLER Mİ?

- Sosyoloji eğer gündelik hayatımıza ilişkin bu tip bilgilerden ibaret olsaydı, Serdar Turgut'un aşağıdaki yazısında iddia ettiği gibi en iyi sosyologlar berberler arasından çıkardı.

“Berberler benden sonra Türkiye'nin en iyi sosyologlarıdır.

- *En iyi sosyolog sıralaması şöyledir:*
- *1- Serdar Turgut 2- Berberler 3- Kapıcılar 4- Manavlar*
- *5- Üniversitelerdeki sosyoloji bölümü öğretim üyeleri (Bunlar sonuncu sıradadır çünkü üstyapı, altyapı, globalleşme, diyalektik, Popper, Derrida, çelişki ve üstüne üstlük postmodern gibi kavramları kullanırlar. Bu tür kavramlarla Türk insanının açıklanamayacağı kesindir.*

Sosyoloji lüzumsuz mudur?

- *Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de sosyoloji en lüzumsuz bilim dalıdır. Sosyoloji gerçekten bilim adamı olması mümkün olmayan insanların bilim adamıymış gibi konuşmalarına ve dolayısıyla da iş bulmalarına yarayan fakülte kürsüsüdür. Sadece sosyoloji okuyup da gerçek bir iş bulabilmiş Türk vatandaşı yoktur. Bir de felsefe bölümünden mezun olanlar o durumdadır ama onlar zaten herhalde büyük paralar kazanacaklarını umarak bu dalı seçmemişlerdir.*
- *Sosyoloji bölümünden mezun olanlar yine sosyoloji kürsüsünde hoca olurlar. Böylece kısır döngü tamamlanır. Lüzumsuz bilgileri okuyarak mezun olanlar aynı lüzumsuz bilgileri ileriki kuşaklara da aktarmak için bu kez aracı olmaya başlarlar.”*

Sağduyu bilgisi & sosyolojik bilgi

- Elbette ki her mesleğin iyi veya kötü temsilcileri olduğu gibi, kötü sosyologlar da vardır. Sosyolojinin bu kötü temsilcileri Serdar Turgut'un iddiasını doğruluyor olabilir. Ancak bu hükmü bütün sosyologlara teşmil etmeden önce temel bir ayrımı iyi kavramak gerekir. Sağduyu bilgisi ile sosyolojik bilgi aynı hammaddeyi kullanmakla birlikte aynı şey değildir. **Bauman** sağduyu bilgisini şöyle tanımlar:
- **Sağduyu bilgisi:** Gündelik işlerimizi yürütmek için faydalandığımız zengin ancak dağınık, sistematik olmayan, genelde bağlantıları belirsiz ve söze dökülemeyen bilgi.
- **Sosyolojik bilgi:** Toplumun sistematik incelenmesine dayanan, bilimsel kanıtlarla desteklenmiş, önyargılardan mümkün olduğunca arındırılmış ve karşı argüman ve kanıtlarla çürütülmeye açık toplum bilgisi.

SOSYOLOGLAR BİZ DERLER...

- Sosyolojinin doğa bilimlerinden bir diğer farkı bu ayrımla doğrudan ilişkilidir. Sosyologlar inceledikleri konu hakkında konuşurken “biz” derler, dolayısıyla konuyu içeriden inceleyebilirler. Doğa bilimlerinin böyle bir imkanı yoktur.
- Sosyologların inceledikleri konu zaten önceden özneleri tarafından sağduyu aracılığıyla adlandırılmıştır. Sosyologlar çoğu zaman aynı dili kullanmak zorundadır. Ancak bu sağduyuyla Sosyoloji’nin aynı şey olduğu anlamına gelmez. Hatta bazen sosyolojik bilgi sağduyu bilgisinin değişmesine yol açabilir. Kadınlara, yoksulluğa, boşanmaya, köleliğe ilişkin sağduyu bilgisinin değişmesi gibi.

SOSYOLOJİK BİLGİNİN SAĞDUYU BİLGİSİNDEN FARKLARI

- **1. Sorumlu Konuşma:** Sosyoloji, kanıtlarla desteklenmiş önermelerle, sinanmamış tahmin ve varsayımlar arasında ayırım yapar. Sosyologlar, sağduyu bilgisinde olduğu gibi kendi inançlarını sinanmış bulgular olarak sunmazlar.
- **2. Alanın büyüklüğü:** Sağduyu alanın büyüklüğüyle başa çıkamaz. Kaynak, zaman ve bilgi düzeyi yetmez. Toplumu doğru bir şekilde anlamak için bilimin kolektif faaliyetine ihtiyaç vardır.

SOSYOLOJİK BİLGİNİN SAĞDUYU BİLGİSİNDEN FARKLARI

- **3. Eylemlerin niyetlenilmemiş sonuçlarını kabul etme.** Sağduyu hoşuna giden şeyleri birilerinin iyi niyetine, hoşlanmadıklarını kötü niyete atfeder. Can sıkıcı bir durumun iyi niyetli birinin doğru şeyi yapmasıyla hemen düzeleceğini bekleriz, başımız sıkıştığında da sorunun arkasında kötü niyetli kişiler ararız. Sosyoloji eylemlerimizi şekillendiren daha genel kalıpları keşfetmeye çalıştırır.
- **4. Sosyoloji rahat ve sessiz hayatı bozar.** Sorulmadık sorular sorar. Alışıldık olanı bilinmedikleştirir. Hayatın günlük akışını masaya yatırır. Sosyoloji rahatsız edicidir.
- Kısacası sağduyu bireysel olandaki genel kalıpları, biyografideki tarihi göremez. Sosyologlardan beklenen budur.

SOSYOLOJİK BAKIŞ

- **Sosyolojik bakış** Berger tarafından **özeldeki geneli görmek** olarak tanımlanmıştır. Sosyologlar bireylerin yaşantısını şekillendiren genel toplumsal güçleri görmeye ve açığa çıkarmaya çalışırlar. Böylelikle bizim bireyi hareket noktası olarak yaptığımız pek çok açıklamanın gerçek toplumsal bağlamını ortaya koyarlar.
- Bauman'a göre sosyoloji her şeyden önce “insanların yaptıkları ve yapabilecekleri her eylemde başkalarına bağımlı olmalarının” ne anlama geldiğini araştırır. Bireyin kendi sorunlarını kavramasının tek yolu, bu sorunları kendi içinde yaşadığı dönemin temel sorunları içine yerleştirmeyi başarmasıdır. Birey yaşamındaki fırsatları ve sınırları ancak böyle kavrayabilir.

MILLS: SOSYOLOJİK TAHAYYÜL

- **C. Wright Mills** bu bakış açısını «sosyolojik tahayyül» olarak adlandırmıştır. Mills'e göre sosyolojik tahayyül, tarih ile biyografiyi ve toplumsal bağlamda bu ikisi arasındaki ilişkiyi kavramamızı sağlar.
- Mills'in meşhur örneği işsizlik hakkındadır.

MILLS'İN İŞSİZLİK ÖRNEĞİ

- «100 bin kişilik bir kentte sadece bir insan işsizse, bu onun kişisel sorunudur ve bunun çaresini bulmak için o insanın karakterine, becerilerine ve o sırada elinde bulunan fırsatlara bakarız. Ancak 50 milyon işçinin bulunduğu bir ulusta 15 milyon kişi işsizse burada bir sorun var demektir ve bu soruna herhangi bir bireyin elindeki fırsatlar çerçevesinde çözüm bulmasını bekleyemeyiz. Problemin ve çözüm olanaklarının doğru tanımlanması, bizi sadece bir avuç bireyin kişisel durumunu ve karakterini değil, toplumun ekonomik ve siyasal kurumlarını incelemeye zorlar.»

TÜRKİYE ÖRNEĞİNE DÖNECEK OLURSAK;

- Türkiye'deki üniversiteli işsizlerin sayısı bu konuda fikir verebilir. Ağustos 2015 itibarıyla 6 milyon 373 bin üniversite mezunu işgücünün 774 bininin işsiz olduğu kaydedilmiştir. Bu dönemde Türkiye'de toplam işsiz sayısının 3 milyon 58 bin olduğu hesaba katıldığında her 4 işsizden biri üniversite mezunudur. En az (zira bu rakamın içinde yüksek lisans ve doktora mezunları da vardır) 16 yıllık bir eğitim almasına karşın toplumun kendilerine bir iş imkanı sağlayamadığı bu 774 bin kişinin bireysel beceri ve özelliklerini sorgulamakla yetinmeleri ne kadar mantıklıdır? (2020 itibarıyla üniversite mezunu işsiz sayısı 1 milyon 350 bine çıkmış durumda.)

ÖRNEKLERE DEVAM EDELİM

- Genelde bireysel nitelikli olduğunu sandığımız sorunların nasıl toplumsal şartlar tarafından şekillendirildiğini görmek için birkaç örnek daha verebiliriz.
- İnsanların evleneceği kişiyi seçmesi son derece bireysel bir kararmış gibi görünür. Halbuki birçok tarihsel, kültürel, sosyal ve ekonomik sebebe bağlıdır. İnsanlar evlenecekleri kişiyi kendileri seçse de, toplum muhtemel adayları bundan çok daha önce sınırlandırmıştır. Aslında farkında olmasak da çoğu zaman eşimizi toplumun bize sunduğu seçenekler içinden seçeriz. Evlenip evlenmeme kararı bile içinde yaşadığımız toplumun ekonomik şartları ve değerlerine göre şekillenir.

ÖRNEKLER

- Sağlık problemleri olmayan bir çiftin kaç çocuğa sahip olacağı da bireysel bir kararmış gibi görünür. Halbuki küresel ölçekte kadınların yaptığı doğum sayılarına baktığımızda çok genel kalıplar görürüz. Sosyal şartlar çocukla ilgili tercihleri şekillendirir. (ABD'de ortalama 2, Hindistan'da 3, Guatemala'da 4, Etiyopya'da 5, Yemen'de 6, Nijerya'da 7, Edirne'de 1.5, Şırnak'ta 4)
- Boşanma vakaları da toplumdan topluma ve dönemden döneme değişim göstermektedir. Boşanma bireysel bir karar olmakla birlikte, bu kararı yaşanan toplumun ve dönemin özellikleri şekillendirir.

MILLS'E GÖRE:

- Mills bu tip soruları derinlemesine kavramak için üç tip soru sorulmasını önerir.
- 1. Kişinin içinde yaşadığı toplumun yapısı nedir? Bu yapının başlıca unsurları birbirleriyle nasıl bir ilişki içindedir?
- 2. Bu toplum insanlık tarihi içinde nerede durmaktadır? Bu toplumun değişimini sağlayan mekanizmalar nelerdir? İncelediğimiz dönemin diğer dönemlerden farkı nedir?
- 3. Bu toplumda ve bu dönemde ne tür bireyler baskındır? Hangi tür insanlar gelecekte baskın olacaktır? Bu baskın türler hangi yöntemlerle seçilir, şekillendirilir, özgürleştirilir ya da baskı altına alınır, duyarlı olmaları sağlanır ya da duyguları köretilir?

DURKHEIM VE İNTİHAR

- Toplumun en özel seçimlerimizi şekillendirmekte bile ne kadar etkili olduğunu gösteren en meşhur klasik çalışma, sosyolojinin kurucularından Durkheim'ın intihar çalışmasıdır.
- Durkheim, Fransa'daki intihar kayıtlarını inceleyerek bazı kategorilerdeki insanların diğerlerine kıyasla intihara daha çok meyilli olduğunu saptamıştır.
- Örneğin erkekler, Protestanlar, zenginler ve bekarlar arasında intihar etme oranı; kadınlar, Katolikler, fakirler ve evliler arasındaki intihar oranına kıyasla daha yüksektir. Durkheim bunu **sosyal bütünleşme** ile açıklar.

DURKHEIM VE İNTİHAR

- Güçlü sosyal bağlara sahip olan insanlar arasında intihar oranları daha düşüktür.
- Başka bir deyişle sosyal entegrasyon (toplumsal bütünleşme) düzeyi ile intihar eğilimi arasında yakın bir ilişki vardır.
- Durkheim'ın bulguları, günümüze kadar çeşitli periyotlarla tekrarlanan birçok araştırmada da doğrulanmıştır.

SOSYOLOJİK BAKIŞ NE İŞİMİZE YARAR?

- 1. Sosyolojik bakış sağduyunun doğruluğunu sınamamızı sağlar. Sağduyu bilgisi, çoğu zaman bilimsel araştırmalarla sınanmamış peşin hükümleri yansıtır ve hayata bakışımızı belirler. Sosyolojik bakış, sağduyu bilgisinin eksik ve hatalarını görmemizi sağlar.
- 2. Sosyolojik bakış hayatımızdaki fırsatları ve sınırlamaları görmemizi sağlar.
- 3. Toplumun katılımcı bir üyesi olmaya bizi teşvik eder. Bireysel sorunları kamusal meseleler haline getirir.
- 4. Çeşitlilikler dünyasında yaşamamıza yardım eder. Dünyanın içinde yaşadığımız toplumdan ibaret olmadığını bize öğretir.

SOSYOLOJİNİN DOĞUŞU

- Sosyolojik bakışı bizzat sosyolojinin doğuşuna da uygulayabiliriz. Sosyolojinin doğuşu da belli insanların bireysel entelektüel çabalarının değil, belli toplumsal güçlerin bir sonucudur.
- Giddens'in geniş tanımıyla **"Sosyoloji, ana hedefi, geçen iki ya da üç yüzyıl boyunca sanayileşme sürecinde yaşanan değişimlerin ortaya çıkardığı toplumsal kurumları incelemek olan bir sosyal bilimdir."**
- İnsan toplumlarını inceleyen sosyolojinin insanlıkla beraber doğduğunu söylemek mümkün değildir. **Sosyoloji modern çağın ihtiyaçlarının bir sonucu olarak ortaya çıkmış çok yeni bir bilimdir.** Sosyoloji'nin doğuşunda özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda yaşanan üç büyük değişim son derece etkili olmuştur:

ÜÇ BÜYÜK DEĞİŞİM:

- 1. Sanayi toplumunun doğuşu:** Sanayi toplumu öncesinde insanlar evlerinde veya evlerinin çok yakınında küçük gruplar halinde çalışıyorlardı. Sanayi devrimiyle birlikte evlerinden çıktılar ve hiç tanımadıkları fabrika sahiplerinin emrinde çalışan büyük bir işgücü ordusunun parçası haline geldiler.
- 2. Şehirlerin aniden büyümesi:** Avrupa'da çeşitli nedenlerle topraksız kalan köylüler, yeni fabrikalarda çalışmak üzere şehirlere göç ettiler. Yabancılarla dolup taşan ve çok hızlı bir şekilde büyüyen şehirde yepyeni sorunlarla karşılaşmaya başladılar. Bu yeni sorunlar ve yaşam tarzı yeni bir bilimi gerektirdi.
- 3. Siyasal Değişim:** Fransız Devrimi'yle birlikte geleneksel sınıf yapısı yıkıldı, sınıflar arası geçiş mümkün hale geldi, insan hak ve özgürlükleri tartışılmaya başladı. İnsanlar toplum yapısını sorgular oldu. Daha önce aristokrasi ve ruhbandan sonra üçüncü sınıf olarak anılan halk ayrı bir önem kazandı.

POZİTİVİZM VE SOSYOLOJİ

- Sanayi toplumu **bilimsel buluşların toplumsal ve ekonomik hayata uygulanmasına** dayanıyordu. 19. yüzyıl doğa bilimlerinin çok büyük bir prestije sahip olduğu bir dönemdi. Fransız düşünür **Auguste Comte**'a göre nasıl ki doğa bilimleri doğaya egemen olarak onu istediğimiz şekle getirmemize yardım ettiyse, bir toplum bilimi olarak sosyoloji de büyük bir dönüşüm ve kargaşadan geçen toplumu istenen düzene kavuşturabilirdi. Bunun **için doğa bilimlerinin yöntemlerini toplum olaylarına uygulamak gerekiyordu.**
- Tek meşru ve faydalı bilgi türünün bilimsel bilgi olduğunu ileri süren pozitivizmin savunucusu olan **Comte, Grekçe ve Latince iki sözcüğü birleştirerek sosyoloji sözcüğünü buldu.** Önerdiği yeni toplum bilimine Sosyoloji adını verdi.

COMTE'UN ÜÇ HAL KANUNU

- Comte'a göre sosyoloji üç aşamalı bir tarihsel sürecin son meyvesiydi.
- 1. **Teolojik Aşama:** İnsanlık tarihinin başından Ortaçağın sonuna kadar olan dönem. Dinsel bir bakış açısı hakim.
- 2. **Metafizik Aşama:** Rönesans'tan sonra teolojik aşama yerini metafizik aşamaya bıraktı. Bu dönemde bilimsel yöntemden ziyade felsefi spekülasyona dayanan bilgi hakim.
- 3. **Bilimsel Aşama:** Hayatla ilgili açıklamalarımızın bilimsel incelemelere dayandığı dönem.

COMTE'UN ÜÇ HAL KANUNU

- Comte'a göre her toplum bu aşamalardan geçmiştir veya geçecektir. Bilimsel aşamanın tamamlanması için daha önce sadece doğaya uygulanan bilimsel yöntemlerin bizzat insanın kendisine ve topluma uygulanması gerekir. Bu yolla bilime dayanan mükemmel bir toplum kurulabilir. Sosyoloji bu toplumun bilimi olduğu için, bilimlerin kraliçesidir.
- Comte'un bilimle ve insanlığın geleceğiyle ilgili naif ve birçok çalışma tarafından yanlışlanmış düşünceleri bugün kabul görmemekle birlikte, sosyologlar yaptıkları işi hâlâ onun verdiği isimle tanımlamaktadırlar. Buna karşın sosyolojinin bugünkü serüveni daha çok Comte'tan sonraki isimlerin çalışmaları tarafından şekillenmiştir. Bu yüzden Comte'un görüşleri üzerinde ayrıntılı olarak durmayacağız.

TARTIŞMA KONUSU

- Bir doğa olayı olan depremin sosyolojik bir boyutu var mıdır?
- Yaşadığımız deprem hakkında düşünmek için sosyolojik bakışı uygulamaya çalışalım.
- Deprem her toplumu veya toplumun her kesimini aynı şekilde mi etkiler?
- İnsanların depreme bakışı toplumdan topluma ve dönemden döneme nasıl değişir?
- Deprem, hangi toplumsal sorunları ve bu sorunları aşacak gizli potansiyelleri görünür kılar?

BİRİNCİ DERSİN SONU...